

Daugiau informacijos:

Palangos miesto savivaldybės administracijos
Kultūros skyriaus vyriausioji specialistė Kristina Litvinienė
tel. (8 460) 48 557, el. p. kristina.litviniene@palanga.lt

ŽYDŲ ATMINTINOS VIETOS PALANGOJE

Lietuvoje nerasime miesto ar miestelio be žydų kultūros ženklų, dažniausiai – senų kapinių ir sinagogų. 1487 m. Palangoje veikė žydų laidojimo brolija Hevra Kadiša, kas leistų teigti, jog žydai Palangoje gyveno jau XV a. XVII a. žydai jau sudarė nemažą kaimelio bendruomenės dalį, jie savo darbais stengėsi mažą kaimelį paversti klestinčiu miestu.

1693 metais, kai žydai Palangoje gavo miestiečių teisę ir galėjo įsigyti žemės sklypus, statyti namus, užsiimti prekyba, jų čia buvo 10. Palangoje tuo metu gyveno tik 43 žmonės. Po šimto metų, 1794-aisiais, iš 69 miestelėnų buvo 17 žydų.

1817 m. duomenimis, Palangoje stovėjo 80 sodybų, iš kurių 30 priklausė žydams. Tuo metu (Senajoje ir Naujoje Palangoje) gyveno 688 žmonės. Iš jų – 439 (219 vyrų ir 220 moterų) buvo žydai, nepriklausantys Palangos dvaro jurisdikcijai, mokantys mokesčius dvarui už sklypus. Žydų kaha-lui priklausė mokykla, pirtis, kapinės.

1869 m. Palangoje gyveno 979 žydai (476 vyrai, 503 moterys). Žydai vertėsi tradiciniais verslais: prekiaavo, užsiiminėjo amatais, jiems priklausė karčemos. XIX a. II pusėje pagausėjo žydų gyventojų (1881 m. iš 1618 gyventojų buvo 1121 žydas), nes Palangoje išsikūrė gintaro apdirbimo įmonių (jos priklausė žydams), kuriose daugiausia dirbo žydų tautybės darbininkai. 1902 m. buvo pastatyta raudonų plytų sinagoga. Dar viena, mažesnė, sinagoga buvo pastatyta apie 50 metrų nuo didžiosios sinagogos (sinagogos iki šių dienų neišliko). 1936 m. Eta Gutmanienė J. Basanavičiaus gatvėje pastatė pirmąją elektrinę. 1938 m. Palangoje kilo didelis gaisras, kuris sunaikino visą žydų gyvenamąjį kvartalą.

1941 m. Vokietijai užpuolus Sovietų Sąjungą Palangoje prasidėjo masinės žydų žudynės. Birželio 27 d. ir spalio 12 d. vykdyto holokausto aukomis tapo daugiau nei 400 Palangos žydų bendruomenės narių. Taip baigėsi daugiau nei 500 metų trukusį neatskiriamą Palangos miesto bendruomenės dalies istorija.

1. Palangos žydų senosios kapinės (I)

Palangos žydų senosios kapinės buvo grafų Tiškevičių parko pakraštyje, greta įėjimo. Ši vieta dabar vadinama Jaunimo kalneliu. Kapinėse nebelaidojama nuo 1892 m. (prieš pradėdant kurti Tiškevičių parką). Jose aptinkami

sluoksniai, siekiantys daugiau nei 200 metų. Remiantis analogais, manoma, kad antkapinius paminklus puošė Jeruzalės miesto ir šventyklų vaizdai, Dekalogo lentelės, zodiako ženklai bei laiminimui ištiestos rankos.

2. Palangos žydų senosios kapinės (II)

Palangą nusiaubus 1830 m. gaisrui, senosios laidojimo registravimo knygos buvo sunaikintos (seniausios laidojimo brolijos knygos datuojamos 1487 m.). Nuo 1831 m. prasidėjo laidojimo registravimas naujosiose žydų kapinėse miesto pakraštyje (apie 300 m į rytus nuo Naglio kalno). Kapinėse yra išlikę 10 įvairių dydžių granitinių ir betoninių antkapinių paminklų su iškaltais įrašais hebrajų rašmenimis. 2008 m. rugsėjo 4 d. kapinės įregistruotos LR kultūros vertybių registre (unikalus objekto kodas – 32235).

3. Paminklas žydams atminti

1941 m. birželio 27 d. pietinėje Palangos Birutės parko dalyje, kopose už Birutės kalno buvo sušaudyta 111 žydų ir kitų tautybių žmonių, kaltinamų sovietų režimo rėmimu. Remiantis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro atliktais istoriniais tyrimais, tarp nužudytųjų

buvo 95 Palangos valsčiaus žydų bendruomenės nariai (93 vyrai ir 2 moterys) ir 16 ne žydų tautybės žmonių, kurių didelę dalį sudarė lietuviai. 1989 m. simbolinėje vietoje žudynių aukoms atminti pastatytas paminklas – didžiulis granito akmuo. Palangos senbuvų teigimu, tikroji žudynių vieta yra už kelių šimtų metrų – vilos „Auska“ teritorijoje.

4. Žydų palaidojimo vieta Palangos miesto civilinėse kapinėse

1958 m. Palangos miesto civilinėse kapinėse perlaidoti 1941 m. birželio 27 d. pietinėje Palangos Birutės parko dalyje sušaudytų 111 žydų ir kitų tautybių žmonių palaikai. Tokį sprendimą priėmė tuometinis Lietuvos TSR Palangos miesto darbo žmonių deputatų tarybos vykdomasis komitetas, vadovaudamasis Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 610. Palaidojimo vieta yra vakarinėje kapinių dalyje, netoli pagrindinio įėjimo į kapines iš Vytauto g. pusės.

5. Palangos žydų žudynių vieta ir kapas

1941 m. spalio 12 d. Kunigiškių miške nužudyta apie 200-300 Palangos žydų bendruomenės moterų ir vaikų, kurie nuo 1941 m. birželio 26 d. buvo kalinami Valteriškės kaime buvusiame mažajame gete. Žudynių vieta ir kapas yra 1,1 km į rytus nuo Liepojos plento (A13 – magistralinis kelias). 2015 m. birželio 18 d. žudynių vieta ir kapas įregistruoti LR kultūros vertybių registre (unikalus objekto kodas – 10992).